

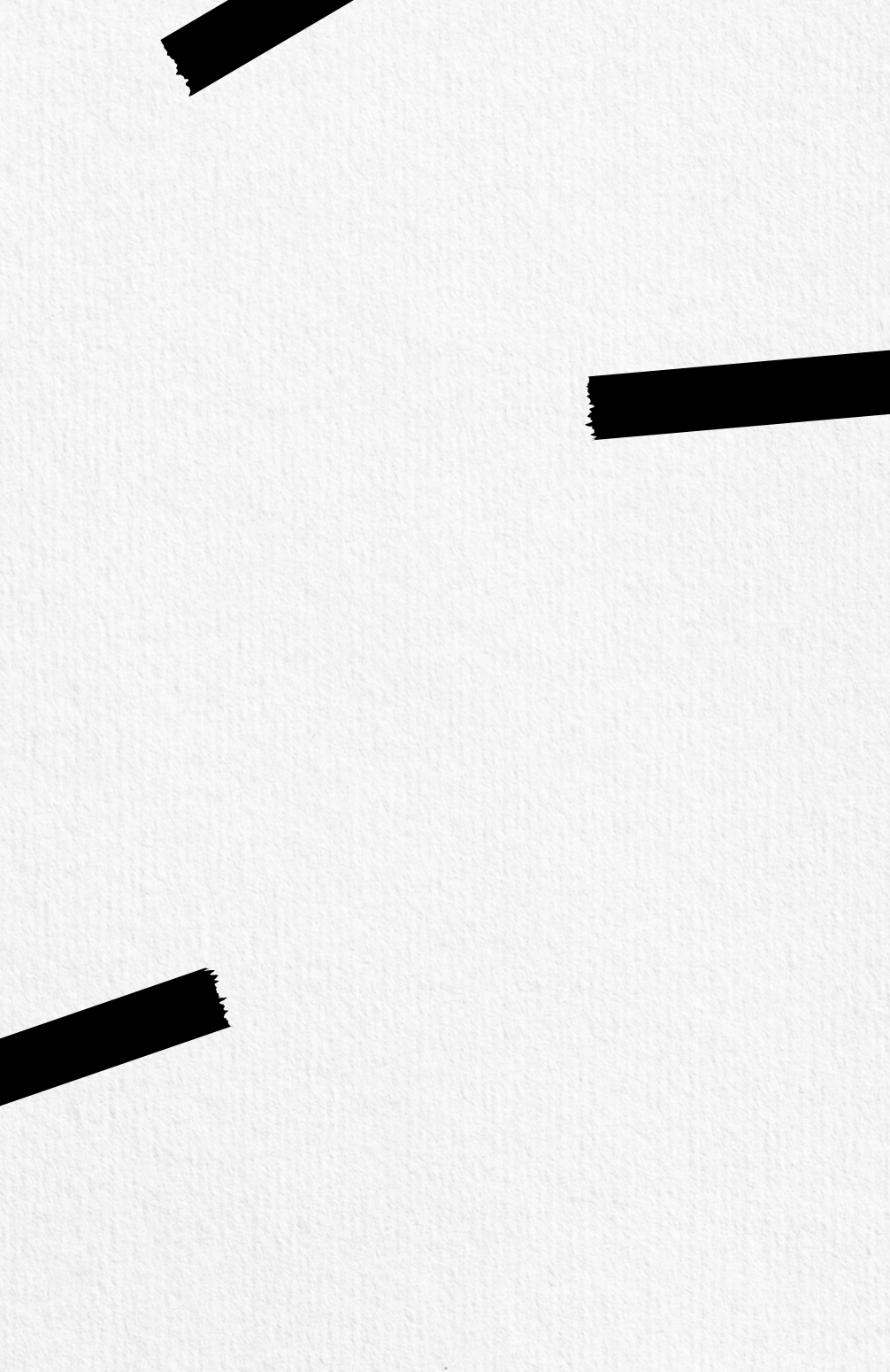
Pravdivé svědectví o generaci, kterou
minulý režim o hodně připravil...

LUBOMÍR VĚTRÍŠEK

SRDCE CHULIGÁNA

HOST

...ale hudbu a ideály
si vzít nenechala

SRDCE CHULIGÁNA

LUBOMÍR VĚTRÍŠEK

SRDCE CHULIGÁNA

LUBOMÍR VĚTRÍŠEK

BRNO 2026

© Lubomír Větršíšek, 2026

Interior photos: archiv Vlastimila Hely
a archiv Lubomíra Větršíška

© Host – vydavatelství, s. r. o., 2026
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-3025-0 (PDF)

ISBN 978-80-275-3026-7 (ePUB)

ISBN 978-80-275-3027-4 (MobiPocket)

A to, co bylo včera
není každéj den
dnes jsem potkal holku
měla vlasy jako len
a já ji tak rád mám
a já ji tak rád mám, já je
až z té velký lásky
narostly mi vlásy
stal se ze mě chuligán

/ Skupina Lucie,
„Seděla u vody“,
album Pohyby,
1996 B&M Music /

Můj otec byl „rapl“. Se vším všudy. Neklidná, výbušná povaha. Nikdo si nikdy v jeho přítomnosti nemohl být ničím jist. Někdy by se pro bližního rozdal, jindy by ho byl schopen bez výčitek svědomí zabít. Když neměl náladu, nebo měl vypito, bylo lepší a rozumnější nezkřížit mu cestu a vyhnout se mu velkým ob-
loukem. Protože v opačném případě se také člověk mohl z jeho úst dozvědět hodně nehezkého o svém chování, svých názorech a své práci. Tata si nebral nikdy žádné servítky a neušetřil ni-
koho. Tehdy jsme se mu vyhýbali všichni.

Ale za svými zásadami si pevně stál. Nikdy nevstoupil do strany, přestože mu v zaměstnání slibovali za členství hory doly. Vyšší třídu, peníze, lepší post.

„Slávečku, si tu nejlepší dělník. Volají ťa na nejhorší opravy, s kerýma si nikdo neví rady. Přes prázdniny vedeš učně, keří tu sú na praxi. Ty si jediný, všeci ostatní od toho dali ruky pryč. Odmítli to, nebo rači omaródili. Tebe jediného ti fracci po-
slechnú a eště jich aj cosi naučíš. My ťa potrebujeme. Tož to podepiš a vstup mezi nás. Budeš dobrý příklad pro ostatní. Zvednem ti třídu, přidáme peněz.“

„Nikdy ste mě nepřesvědčili, že je ten váš názor jediný správný. Když tomu nevěřím, tak to přece nemožu podepsat, to bych byl sám proti sobě.“

„Tož buď rozumný, uvažuj, nebuď jak beran. Máš kluky na základce, učijú sa dobře.“ Ďábel navýšil sázku a zaútočil na to nejdražší, nejcennější, co obyčejný člověk měl, pro co žil. „Vidiš, víme o tobě všecko. Budú chtět na střední, potom na vysokú. Když budeš ve straně, zlepši sa ti kádrový profil. Nebude to žádný problém, aby sa dostali, kam enom budú chtět. A ty bys mohl na dovolenú s celú rodinú do Jugošky, jako straník dostaneš snadno devizový příslib. Býls nekdy v zahraničí?“

„Nebýl. Chťel sem jet do Jugošky, když sem si vzál moju. Ale slůžil sem na vojně na čáře, tak sem příslib nedostál, abych neemigroval a nekde nevyzradil, jak je hranica střežená.“

„No vidíš, to sa može všeccko napravit, aj táto křivda. Možete jezdit celá rodina do Jugoslávie aj každý rok. Stačí enom podepsat kandidaturu, máme to tady nachystané. Tož nám to podepiš, myslíme to s tebú dobře.“

„Estli budú kluci šikovní, uživijú sa aj bez vysokéj školy. Lepší šikovný dělník jak blbý inženýr. A když ste mě nepustili do Jugoslávie na svatební cestu, tak si to teď už strčte nekam. Mně je aj na té chatě na Štěrku dobře.“

Nikdy ďablovu vábení nepodlehl, nikdy do strany nevstoupil. Rodině a přátelům, kteří podepsali a vstoupili, to však dával pěkně sežrat.

Jednoho nedělního odpoledne se u nás zastavili na návštěvu strýcové Bílek a Mladý. Chodívali k nám pravidelně, bez ohlášení, byli to otcovi nejbližší přátelé. Společně se v obýváku hledělo na fotbal, který všichni tři v mládí hrávali. Probírala se práce, polnosti, ryby, sport. Byli to výborní, přátelští, pracovití muži. Vlastně to ani žádní strýcové, žádná rodina, nebyli. Ale my kluci jsme s nimi byli neustále v kontaktu. Jezdilo se společně na ryby, na dovolené. Takže jsme jim říkali odmalička „strýcu“.

Jenže oba vstoupili před nedávnou dobou do strany a otce to ranilo. Nemohl se srovnat se skutečností, že oba jeho nejlepší přátelé vábení ďábla neodolali a stali se kandidáty KSČ. Tak jim to hned zkraje návštěvy pěkně nandal. Byl jsem u toho tehdy přítomen.

„Tak co nového u komunistů? Stálo vám to, kurva, za to?“

Oba strýcové se na sebe podívali, zavrtěli se nervózně ve svých sedačkách a začali litovat, že u nás zazvonili. Pochopili, že se strefili do otcovy velmi špatné a urýpané nálady. Trapnější jim to bylo ještě o skutečnost, že jsem tam seděl i já. Puberták, který si s nimi chtěl povykládat o rybách a o fotbale, jenž právě v přímém televizním přenosu probíhal.

„Teď je z tebe mistr,“ otočil otec hlavu směrem ke strýci Bílkovi. „Dočkál sas, máš větší peníze, vedeš lidi. Ale pro mě si pořád enom obyčejný dělník. Kdybys nevstúpil, nikdy by z tebe mistra neudělali. Nemáš maturitu ani VUML. Si enom obyčejný, vyučený stolář. Teď sa budeš až do smrti vyrovnávat s tým, že si komunista a umřeš jako komunista. Stálo ti to za to? A u tebe to členství nechápu už vůbec,“ obrátil se pro změnu na strýce Mladého. „Celý život točíš kolečkem, teď si komunista, a zas točíš kolečkem. Pročs tam teda lézl? To mně teda vysvětlí.“

Já věděl, proč strýc Mladý, řidič nákladáku, do strany vstoupil. Měl dvě dcery, obě na druhém stupni základní školy. Byly ve stejném věku jako já a můj o dva roky mladší bratr Libor. Miloval je, chtěl pro ně jenom to nejlepší.

To mému otci však vysvětlit nešlo. Alespoň tedy určitě ne tehdy, když měl svoji urýpanou náladu. Poslal by je někam. Do míst, o kterých slušní lidé moc nemluví.

Návštěva brzy „zvedla krovky“ a vzala do zaječích. Za nějaký čas ho naštvanost na jeho nejlepší přátele, kteří ho „zradili“ a vstoupili do komunistické strany, přešla. Zase jim byl ochotný nezištně pomoci, opět spolu jezdili na ryby, na zájezdy pořádané ROH. Rodiny se stále vzájemně navštěvovaly bez ohlášení. Ale stejně jsem na něm poznal, že už to není jako dřív. Něco se v něm zlomilo. Bral to jako podraz, úplně jim to členství asi nikdy neodpustil.

Jednou jsme si už s matkou a bratrem mysleli, že i náš otec ve slabé chvílce kandidaturu podepsal a vstoupil. Všechno začalo tím, že celé odpoledne nadával a hledal své brusle, na kterých dobrých pět let nestál. V jeho zaměstnání napadlo nějakou chytrou hlavu, že by bylo dobré uspořádat sportovní klání, aby se jednotlivá střediska fabriky dostala více do kontaktu a utužily se ty správné, soudružské vztahy. Jelikož byla zima, tak se hokej přímo nabízel. Ve Veselí nad Moravou, kde otcova fabrika sídlila, zimní stadion nebyl. V Uherském Ostrohu, kde jsme

bydleli, však ano. Obě města od sebe dělí vzdálenost pouhých pár kilometrů, nebylo co řešit.

„Tati, opravdu to chceš hrát? Kdys na tom naposledy stál?“ zeptal jsem se ho.

„Nech to na mně, su přece Ostrožan. Hrával sem to závodně dvacet roků, to sa nezapomíná,“ pravil otec a vítězně ometal pavučinu ze svých rezavých, archaických bruslí, takzvaných kanad, které konečně našel na půdě v polorozpadlé papírové krabici.

„No, jak myslíš, tati. Jenom si pak nestěžuj, že jsi celý dobitý nebo že tě zase chytly záda. Až tě tam někdo zramuje nebo narazí na mantinel. Nebudeme potom to tvoje skuhrání poslouchat.“

„Su chlap, nebudu si stěžovat. A nějaká ta rana k hokeji přece patří. Navíc, všecko fabrika zaplatila, led i občerstvení. Tam prostě musim.“

„No, já tě varoval.“ Viděl jsem, že mně chce otec říct něco nehezkého, tak jsem své kázání rychle ukončil a vyklidil prostor. Třeba má pravdu a zvládne to, napadlo mě. Zamlada hrával dobře, to jsme věděli.

V Ostrohu uměl bruslit a hrát hokej každý. Někdo líp, jiný hůř, ale tehdy jsem neznal nikoho, kdo by se na bruslích neudržel. Byl tu zimní stadion, tehdy ještě nezastřešený, ale led se chladil od podzimu až do jara. A další spousta vodních ploch, kde jsme v zimě hokej hrávali. Potok Okluky, řeka Morava a její mrtvá ramena. Pozemky na „Šašňáku“ sousedící s Ostrožskou Novou Vsí, kde na podzim po deštích vystoupala spodní voda, v zimě zamrzla a vytvořila několik kilometrů čtverečních nádherného, souvislého ledu.

Tušil jsem však, že to nebude hokejový turnaj pro abstinenty. Občerstvení zdarma jsem si volně přeložil jako chlast zdarma. A nemýlil jsem se.

V deset večer zazvonil domovní zvonek. Vyhlédl jsem z okna, spatřil jsem však už jenom odjíždějící auto. Chvilí jsem čekal, otec stále nepřicházel. Měl jsem nějaké divné tušení, tak jsem sešel dolů. Nikde nikdo. Odemkl jsem vrata a vyšel ven. Stál tam

opřený o zeď a nic neříkal. Ti jeho „kamarádi“ ho tam nechali a ujeli jak malí kluci. Vůbec je nenapadlo, že u hlavní cesty, kde byl i večer docela provoz, to nemuselo dopadnout dobře.

Zavolal jsem bratra. Pomohli jsme mu nahoru do schodů. Na levém oku měl výstavního monokla, prsty na obou rukou do krve rozedrané. Odmítl jít do postele.

„Tati, běž spát. Zítra jdeš do práce,“ snažili jsme se mu domluvit.

Nešlo to. Chytil se kovových futer, které byly ve dveřích do ložnice, a odmítal si lehnout do postele. „Kde je mamka?“ „V obýváku u televize. Asi tě nechce vidět.“

„Zavolajte ju. Mosím vám všeckým říct hroznú zprávu.“

Viděl jsem, že po dobrém ho do postele nedostanu, šel jsem tedy pro matku.

Když nás tam měl všechny pohromadě, tak se zamyslel. Byl jsem zvědavý, co řekne. Chvilí se na nás díval a potom to z něho vylezlo.

„Stala sa strašná věc. Dnes sem vstúpil do KSČ.“ Pořád se přidržoval futer a pomalu se sesunul k zemi. Odnegli jsme ho s bratrem do postele.

Tak nakonec ho dostali, napadlo mě. Využili jeho slabé chvílky a dali mu to podepsat.

Ale nebylo tomu tak. Nic nepodepsal, jenom se strašně opil. Druhý den si nic z toho nepamatoval.

Pár metrů za naší zahradou se nacházel asi osm metrů vysoký železniční násep. První vlak zde projel už v roce 1888, „štreka“, jak jsme říkali železničnímu svršku, byla součástí vlárské dráhy. Sto sedmdesát devět kilometrů železnice bylo vystavěno za pět let. Bez jeřábů, nákladních aut a další těžké techniky. Neuvěřitelné. Kdoví jak dlouho by se to stavělo dnes.

Za mého života nebyl násep za naší zahradou nikdy opraven. Tak kvalitně byl zhotoven. Při jeho výstavbě byly koušky odtud objeveny žárové hroby z doby bronzové a železné. Než se však o této skutečnosti dozvěděl známý moravský

archeolog Karel J. Maška a provedl zde první, záchranný výzkum, tak byla již většina hrobů a artefaktů dělníky poničena. Za časů mého útlého mládí zde v letních měsících často docházelo k požárům. Jiskry, které vyletěly z komína parní lokomotivy, zapálily trávu na náspu a někdy to odnesly i nejbližší zahrady a záhumenky.

V zimě jsme z tohoto náspu lyžovali a sáňkovali, Uherský Ostroh je placka, moc míst k zimním radovánkám zde není. Do několika kilometrů vzdálené „hluboké dráhy“ se nám s našimi lyžemi a sáňkami šlapat většinou nechtělo, tak jsme vzali zavděk i tímto náspem. Jenom v předškolním věku jsme tam mohli sáňkovat pouze pod dohledem rodičů, aby nás nesrazil vlak. Jako malí kluci jsme na koleje dávali větší hřebíky, aby nám je vlak přešel a „zplacatěl“. Ty jsme pak používali jako hroty pro naše šípy a oštěpy.

Občas jsme na koleje položili i menší kameny a poté jsme se vždy šli podívat na moučku, která z nich zůstala. Jednou jsme to však přehnali. Dali jsme na jednu kolej asi pět či šest největších kamenů, které jsme na železničním svršku našli. Pěkně do řady, těsně za sebe. Zalehli jsme do vysoké trávy na náspu, kousek od kolejí, a čekali, co se bude dít. Jak na potvoru jela pouze jedna elektrická lokomotiva, která byla současně vagonem. A to docela rychle, přestože před dvěma přejezdy a nádražím většina vlakových souprav už zpomalovala a dobrzdžovala. Asi doháněla nějaké zpoždění. Svižně jedoucí lokomotiva najela na kameny, pravá strana vláčku se odlepila asi patnáct centimetrů od kolejí a letěla nějaký metr vzduchem. Naštěstí poté dosedla zpět na kolej, vlak se ještě několikrát zhoupł a pak pokračoval ve své cestě směrem k ostrožskému nádraží. Z místa činu jsme se rychle vypařili. Co si v tu chvíli pomysleli strojvedoucí, průvodčí a cestující, raději nechci vědět.

Nejenom luk a šípy, později i vzduchovka byly nedílnou součástí naší klukovské výzbroje. Mamka tomu nebyla ráda, otec s tím neměl žádný problém. Vždycky razil heslo, že správný chlap musí

mít zbraň a musí ji umět ovládat. Stříleli jsme s bratrem kromě terčů i po všem, co se hýbalo. Po vrabcích, vránách, ale i zajících či bažantech, kteří se zatoulali do naší velké zahrady či jejího okolí. Čas od času jsme i něco ulovili. Bratr Libor byl trochu jiného zaměření než já. Mě od puberty přitahovala rocková hudba a líbily se mi dlouhé vlasy. On zase ulítával na autech a hlavně motorkách. Jedno jsme však měli společné. Rádi, a myslím, že i velmi dobře, jsme stříleli z naší vzduchovky.

Přes dvě zahrady od té naší bydlel předseda Národního výboru v Uherském Ostrohu pan Vacek. Jeho velkým koníčkem byly slepice. Sháněl je po celé Moravě, křížil vzájemně mezi sebou, objížděl s nimi všechny výstavy a chovatelské soutěže v okolí. Nechával je volně pást na své taktéž velké zahradě.

Toulali jsme se s bratrem jedno páteční odpoledne ozbrojeni naší starou vzduchovkou v okolí našeho domu a snažili jsme se najít něco, co by šlo zastřelit. Nikde nic. Vrabci si na nás už dávali pozor, sýkorky jsme měli od otce zakázány a bažanti či zajíci se stahovali k naší zahradě spíše až k večeru, když utichl pracovní ruch a lomoz. Dorazili jsme do vzdálenosti asi padesáti metrů od zahrady soudruha Vacka. Jeho vyšlechtěné slepice s rodokmenem tam korzovaly jedna vedle druhé a krmily se trávou a drobnými živočichy, které se jim podařilo vyhrabat.

„Jak to vidíš, brácho, jaký má dostřel ta naše vzduchovka? Myslíš, že bys ty slepice trefil i na tu velkou vzdálenost?“ položil mi Libor nevinně znějící otázku.

Museli jsme to vyzkoušet, nedalo nám to. Říkali jsme si, že na takovou dálku nebude mít diabolka už žádnou sílu, jenom slepici trochu pocuchá a vyděsí. První rána šla mimo. Poté jsem si uvědomil, že diabolka na těch padesát či šedesát metrů má u svého cíle již sestupnou dráhu letu, a asi třicet centimetrů jsem nadstavil. Podařilo se. Trefená slepice vyskočila půl metru do výšky a s řevem pár metrů poodběhla. Za pár vteřin se však zklidnila a začala opět hledat něco k snědku.

Předal jsem zbraň bratrovi. „Miř tak třicet centimetrů nad ni.“

„Jasně, brácho.“

Opakoval se stejný scénář. Další slepice vyskočila do vzduchu, vypadlo z ní nějaké pírkó, zanáčávala, poodbýchla a začala se znovu krmit.

Přišlo nám to jako perfektní zábava. Vystřileli jsme do slepic ještě asi dvacet diablek. Mysleli jsme si, že nemůžeme opeřeným na tu velkou vzdálenost ublížit. Zvlášť když i po zásahu vypadaly za malou chvíli v pohodě a nezraněny. Nedomysleli jsme však jednu podstatnou skutečnost. Že je olovo jedovaté. V klidu jsme se vrátili domů, připadali jsme si jako odstřelovači z válečných filmů. Jenom však do sobotního rána.

Ozvalo se dlouhé, táhlé zvonění. Vyhlédl jsem z okna a krve by se ve mně nadořezal. Viděl jsem, že je zle. Předseda Vacek stál před našimi vraty. Byl byl menšího vzrůstu, vypadal jako bůh pomsty. Tvářil se velmi, velmi našťavaně a v každé ruce třímál dvě mrtvé slepice. Otec šel otevřít. Zaslechl jsem část hovoru.

„Slávečku, co je moc, to je moc. Já mám pochopení pro klubovskou zábavu. Aj ty tvoje kluky mám rád. Ale toto už přehnali. Podivaj sa na to. Takové krasavice, a je po nich. Najlepší kusy ně zastřelili, syčáci.“

Dostali jsme od otce výprask a spoustu zákazů. Ale vzduchovka mezi ně kupodivu nepatřila. Přestože se naše matka hodně snažila, abychom byli odzbrojeni. Každý správný muž přece musí mít svou zbraň a musí ji umět ovládat. Otec zaplatil za zabití slepice.

„Příště ně přineste bažanta nebo zajíca. Jak se tu eště nekdo objeví ze slepicama, tak vám tú zduchovku opravdu zeberu,“ byla jeho slova, když nás seřezal a uklidnil se.

Někdy, nebylo to příliš často, měl otec dobrou náladu. Tehdy si se mnou i v klidu popovídal o historii či politice nebo zavzpomínal na svoje dětství a první léta v učení či zaměstnání. Nebylo radno ho podceňovat. Na to, že měl jenom základní školu a dvě a půl léta učňáku, měl docela slušný všeobecný přehled. Knihovnu jsme měli plnou knih různého zaměření a oba rodiče

si občas k nějaké sedli. Což byl na to, jak se u nás dřelo a jak bývali unaveni, docela zázrak.

Otce však, na rozdíl od matky, nějaké historické romány či detektivní příběhy nezajímaly. Polovinu knihovny tvořila literatura faktu, historie a zvláště válečná literatura. Indiánské války, první a hlavně druhá světová válka. Stalingrad a Kurský oblouk, boje Američanů v Tichomoří, německá ponorková válka, účast našich kluků v RAF a Svobodově armádě. Na tom ulítával, to ho bavilo, to měl nastudované.

„Podte sem kluci, podte sa podívat,“ volal nás k sobě celý nadšený o Vánocích, když jsme mu dali pod stromeček knihu o německém ponorkovém programu a on se do ní okamžitě začtl. „Tady píší, že túto ponorku, U 578, potopili českoslovenští piloti ve službách RAF.“

Nikdy se nesmířil s tím, že jsme se tehdy Hitlerovi nebránili a že nás všichni zradili. Všechno, co za bolševika k těmto tématům vyšlo, byste v naší knihovně našli.

Škoda, že se dokázal takto zklidnit a popovídat si s námi jen málokdy. Člověk se občas dozvěděl i zajímavé věci. Nejvíce mi v hlavě utkvěl jeho popis výstavby nové strojní a traktorové stanice ve Starém Městě u Uherského Hradiště, kterého se jako učeň v STS Veselí nad Moravou musel zúčastnit. Dodnes si vzpomínám na jeho slova, kterými tu stavbu komentoval.

„Lubo, to bys nevěřil, co sme tam tehdy všecko našli. Kolik tam toho bylo. Šperky, náušnice, náramky, keramika. Lidských kostí tam byly celé hromady. Chlapi si ty šperky brali dom, některé byly aj zlaté. Nikdo to tam nehlédal, všecko sa to tam nakonec zabetónovalo. Já sem si tam nevzál nikdy nic. Býl sem tehdy mladý a blbý. Ale ani mě to vlastně nemrzí, z hrobů by sa asi nemělo nic brat. Aj kostru koňa s jezdcem sme tam našli, u toho koňa ležaly eště ostruhy a ten jezdec mňěl jakúsi přilbu na hlavě. Také sme jich tam zabetónovali.“

Žádný archeolog nebyl povolán, žádné záchranné práce neproběhly. Stavba se nesměla zastavit ani na minutu, úkoly druhé pětiletky musely být beze zbytku a v termínu splněny.

Proto se prací museli účastnit všichni zaměstnanci, i učni. Potom člověk marně přemýšlí, proč se z takové úžasné, ve své době obrovské říše, jakou byla Velká Morava, nedochovalo více artefaktů. Když část z nich skončila pod základovou betonovou deskou Strojní a traktorové stanice ve Starém Městě. Takto se bohužel k našemu národnímu kulturnímu dědictví v padesátých letech asi běžně přistupovalo.

Moje dětství a dospívání sestávalo z práce na poli, zahradě a štípaní dříví. Přijde mi, že jsem stále jenom ryl, makal na záhumnence a zpracovával dříví na otop. Odbornou práci si nechával otec pro sebe, nás měl na tu černou robotu. Na okurkovém poli člověk nádherně viděl, že měl starý Galilei pravdu. Ani Koperník se nemýlil. Země je opravdu kulatá. Na konec řádků s okurky šlo jen stěží dohlédnout, bylo vidět jenom vršky rostlin, jak se Země zakulacovala.

„Dyť sú to enom štyry rádečky,“ bránil se otec, když jsme mu s bratrem při sběru okurek brblali, že své pěstitelské a hospodářské choutky přehání.

„Ale končí za obzorem, tati. Vždyť je to nekonečné, ani to nestihneme do setmění posbírat,“ byla naše odpověď.

„Sú z toho peníze. Ty vaše školy také neco stojí. A třídit to už nemosíte, to udělám já s mamkú.“

No, udělala to spíše matka. Aby ve výkupně byla za okurky dobrá cena, musela se navíc ještě posbíraná úroda třídit přes děravý rastr podle velikosti na čtyři skupiny. Za ty nejmenší okurčičky byla cena nejvyšší. Jenže ty se samozřejmě nejhůř sbíraly i třídily a nejméně jich přibývalo. Většinou tuhle práci stejně dělala mamka, otce tohle už nebavilo. Vždycky jí chvíli pomáhal a pak se pod nějakou záminkou vypařil jako pára nad hrncem. Za dva tři dny dozrála další várka okurek a museli jsme na pole naklusat znovu. Proti otci nebyla žádná obrana, cizí argumenty nepřijímal, měl svoji hlavu.

Nejvíce práce na naší velké zahradě a polnostech bylo vždy na podzim. Sklízela se veškerá úroda, sbíraly se švestky

na slivovici. Všechno se sváželo domů, třídilo, čistilo, uklízelo do sklepních prostor. Náš otec býval v tu dobu v transu, nevnímal nás, jenom nás honil z práce do práce.

Ze všech našich v potu tváře vypěstovaných komodit bylo nejvíc řepy. Sloužila jako krmivo pro naše dva vepře, ale i ostatní zvířectvo. Pole, na kterém jsme pěstovali řepu, však bylo na opačném konci Uherského Ostrohu. Na její svoz si otec půjčoval malotraktor od strýce Bílka, my jsme tuhle techniku nevlastnili. Otec po celý svůj život přemýšlel, že si malotraktor vyrobí. Zvládl by to, nikdy si ale na jeho výrobu nenašel čas. Jednou se mu to však vymstilo. Když zjistil, že je nejpříhodnější doba na sklizení řepy z pole, oslovil opět strýce Bílka a požádal ho o zapůjčení jeho, taktéž doma na koleně vyrobeného, malotraktoru. Tehdy se to nebralo tak vážně jako dnes. Vedlejší, polní a lesní cesty brázdily doma vyrobené, často bizarní malotraktory, traktory, motorky, vlečky, vozíky a další technika, která nikdy nespátřila halu s označením STK, o emisích nemluvě.

„Slávečku, dávaj si bacha, nějak mně to horší brzdí, nemněl sem čas sa na to podívat,“ pravil strýc Bílek, když k nám přivezl svůj malotraktor. Otec souhlasně pokýval hlavou, ale zrovna nám vydával nějaké pracovní pokyny. Myslím, že ho ani nevnímal.

Sváželi jsme řepu nažloutlé či načervenalé barvy více jak půl dne, bylo jí celé sáhodlouhé pole. Po odvozu čtyř vleček této komodity, u které se ještě po vytažení ze země srpem oddělovala nať a musela být očištěna od případné zeminy, která se od ní nechtěla odloučit, se práce konečně blížila ke svému finále. Jenže řepy bylo ještě asi na vlečku a půl a našeho stále spěchajícího otce to už hodně nebavilo. Nechtělo se mu vykonávat další tři cesty a rozhodl se, že vezmeme všechnu úrodu najednou.

Nebyl to dobrý nápad. Rozmlouvali jsme mu to. Marně. Naložili jsme všechnu zbývající řepu na vlečku zapůjčeného malotraktoru do velké výšky. Jeho kola se zabořila do hlíny, bočnice se nebezpečně prohnuly.

„Tak nás nech aspoň tuto poslední cestu řídit ten malotraktor,“ žadonili jsme s bratrem u otce, od rána už poněkolikáté. „Pojedeme pomalu.“

Byl neoblomný. „Nemožu. Je to vrchovaté. A není to náš traktór. Kdybyste ho rozbili, co řeknu strýcovi Bílkovi. Až budeme mět náš traktórek, můžete si ho řídit, jak sa vám zlíbí. Teď pojedete za mnú na kolách, když nějaká řepa spadne, tak ju veznete do tašky nebo mě zastavíte a naložíte ju zpátky na vozík.“

Byli jsme z této odpovědné funkce s bratrem „nadšení“. Cesta domů proběhla relativně rychle a bez větších problémů. Těch pár řep, které spadly na vozovku, jsme společnými silami uklidili. To hlavní se událo teprve po příjezdu domů. Otevřeli jsme otcí vrata, ten se snažil s plně naloženým malotraktorem najet co nejbližší do spodní části dvora, kde zbývalo ještě trochu místa k vyskládání řepy. Příliš se však rozjel a nedobrzdil. Dvůr nebyl rovný, od vrat až do spodní části se svažoval. Spatřil jsem už jenom zděšení v otcově obličeji a poté již malotraktor s naším tatú a přetíženou vlečkou projel zdí, která oddělovala náš dvůr od prostorů kurníku a králíkární.

Ozvalo se jenom jedno nehezké slovo, které zde nebudu reprodukovat, následoval náraz. Pak jsme uslyšeli rány, jak cihly vytržené ze zdi dopadaly všude možně, a kvokání vyděšených slepic.

Otevřeli jsme branku a přiběhli s bratrem za ním. Otec seděl na malotraktoru, nehýbal se, nemluvil. Jeho ruce ještě stále pevně svíraly volant. Několik vyděšených a nadávajících slepic pózovalo na malotraktoru, plně naložené vlečce, ale i na jeho ramenou a hlavě. Byl to neuvěřitelný pohled. Viděli jsme však, že je živ a zdrav, pouze utrpěl šok.

Po chvíli se probral a zpytoval své svědomí. Nadával sám sobě, že vlečku přetížil, brzdná dráha přeplněné soupravy poté byla samozřejmě daleko delší. Nechápal, jak se mu to mohlo stát. Jemu, tak dobrému řidiči, který nikdy nezpůsobil dopravní nehodu. Na motorce jezdil od šestnácti let, od sedmnácti vlastnil řidičák na auto, dělal si ho na učilišti v rámci svého oboru.

A poté i předvojenský řidičák na nákladák, se kterým na vojně taktéž pravidelně jezdil.

Když se vzpamatoval, tak jsme z malotraktoru a vlečky sundali společnými silami bílé cihly, z kterých byla zeď vystavěna. Byla vyžděna pouze „na kant“, jak se u nás říká. Cihly na sebe byly poskládány svou nejužší stranou. Ale díra, která vznikla po této nehodě, mi připomněla scénky z tehdy u všech generací velmi oblíbeného sovětského animovaného seriálu *Jen počkej, zajíci!*. Když tam proběhlo některé ze zvířátek pevnou překážkou, zůstala v ní díra kopírující jeho tělo. Přesně tak tomu bylo i při této otcově nehodě. Ve velkém otvoru v naší zdi se dalo přesně rozpoznat, kde se v danou chvíli nacházela kola traktoru, kapota, trup i hlava našeho otce.

S Liborem jsme se na sebe podívali. Jedním pohledem jsme se domluvili, že si ho nebudeme dobírat. Byť větička „Vidíš, kdybys nás nechal řídit, tak se to nestalo“ se přímo nabízela. On však vypadal, jako by mu právě uletěly včely i s královnou, tak jsme byli oba raději zticha.

Zdálo se, že malotraktor zůstal nepoškozen. Šel pěkně nastartovat, při couvání z kurníku zpět na dvůr nevykazoval žádné chyby. Utrpěl pouze pár oděrek na kapotě a blatnících od padajících cihel. Podobně na tom byl i jeho řidič, tatu zdobilo pouze pár menších šrámů v obličeji.

Vyložili jsme náš společný náklad, škrábance na traktoru jsme s bratrem zatřeli barvou na kov. Ani nebylo znát, že traktůrek i s vlečkou před nějakou hodinou projel zdí. Otec vzal litr slivovice, dvě stě korun a jel ho vrátit. Nemusel se strýci Bílkovi přiznat. Podařilo se nám ho s bráchou opravit hezky, menší prohlubně na blatnících jsme vyklepali malým kladívkem, poté jsme všechno zatřeli, i stejný odstín zelené barvy jsme doma našli.

Otec to však viděl jinak. „Miro, já sa ti mosím přiznat. Přetížil sem ti vlečku a projel sem zdě“, byla jeho první slova, když přijel k Bílkům vrátit zemědělský stroj. Byl ještě stará škola, vychovávan byl v době, kdy chlapské slovo mělo svou váhu.

Čestnost, upřímnost, férové a slušné jednání nebylo bráno jako slabost, ale jako ctnost.

„Netrap sa, Slávku, šak to jede. Vlečku aj já občas pretížim, ona neco snese. A kdyby sa nejaká závada prece enom objevila, tak sa ti ozvu, spravíme to spoločnýma silama. Šak si opravár zemědělských strojů. Veznu si tú gořalku. Paníze si nechaj, kup neco tvoji. A jak ho budeš potřebovat, toho maloša, tak si zas dojdi. Nic si z toho nedělaj, to sa stane.“

Díru ve zdi, která vznikla projetím malotraktoru, nám o pár dnů později vyspravil otcův bratranec ze třetího kolena, vyučený zedník. Nevzal si za to ani korunu, jenom během té práce vypil velké množství lahvových piv a slivovice. Tehdy bylo běžné, že si lidé na vesnici nezištně pomáhali. Každý přispěl tím, co uměl. Jenom slepice byly nazlobené, protože si už navykly korzovat po našem dvorku a nyní se jim opět zmenšil životní prostor.

Zpracování dříví na otop jsem úplně nenáviděl. Bylo s tím práce „jak sviňa“. Nejdříve se musely kmeny stromů, dřevorubci pořezané na délku asi jeden a půl metru, převézt z lesa domů. Obě babičky pracovaly v závodě Dyas Uherský Ostroh, kde se vyráběly překližky a dýhy. Takže měly nárok na tento deputát v podobě několika metrů krychlových za hubičku. To na tom bylo ale jediné pozitivum. Pak už byla jen samá negativa. Odvézt z lesa jste si to museli už sami. V poklusu naložit těžké klády na vlečku objednaného traktoru. Žíly vám u toho málem praskaly. Honem, honem, za traktor se platí.

U nás se dělalo všechno v poklusu. „Honem, honem.“ Já se s tím srovnávám dodnes, a to se už pomalu blížím k důchodovému věku. Když jsem příliš unavený nebo nemám den, tak se neumím zklidnit a dělám všechno „honem, honem“. Tak, jak mě to rodiče naučili. Toho, co si neseme s sebou z domova, v čem jsme vyrůstali, je velmi těžké se zbavit. Často nás ta stigmata, získaná v dětství, mládí a dospívání, provázejí a svazují po celý život.

Odvoz dříví z lesa byl však pouze počátek celého procesu, na jehož konci bylo teplo v rodinném domě během zimních měsíců. Dřevěné klády se musely sundat z traktorové vlečky a převézt na dvůr. Ty hodně silné jsme velkým kladivem a železnými klíny roztrhali na menší. Poté je otec na elektrické cirkulárce pořezal na kratší kousky. Nás k tomu nepustil, my jsme je pouze přidržovali při řezání ve vodorovné poloze.

Byl jsem i rád, protože šlo možná o život, určitě o ruce či prsty. Pila byla vyrobena na koleně mým otcem z materiálu, který někde „znárodnil“. Neměla žádný ochranný kryt či rám ani centrální stop tlačítko pro případ havárie nebo úrazu. Na bezpečnost se nehledělo, na takové zbytečnosti se u nás nehrálo. Jediné, co pila měla, byl vypínač, který však měl svá nejlepší léta už dávno za sebou. Někdy fungoval, jindy ne. Většinou, když jste nutně potřebovali, aby vypnul, tak jste s ním nepohnuli.

„Měl bys ten vypínač vyměnit, tati,“ říkali jsme mu co chvíli. „Než se něco stane.“

„Já vím, kluci. Ale pořád nějak nemám čas nebo na to zapomenu.“

Na ryby si však vždycky nějaký kousek času ušetřil a nikdy na ně nezapomněl. Pila vydávala zlověstný zvuk a občas se kousla, když na ni otec příliš zatlačil. V takovém případě však většinou nešlo s vypínačem ani hnout. Tak tomu v životě často bývá. Když nutně potřebujete, aby něco fungovalo, tak se to většinou pokazí.

V tomto případě otec vystartoval a sprintem, za který by se nemusela stydět ani Jarmila Kratochvílová ve své nejlepší formě před cílovou páskou, utíkal shodit do hlavního rozvaděče třífázový motorový jistič, aby motor pily neshořel. My jsme

pořád drželi ten konec klády ve vodorovné poloze a jen jsme doufali, že to ve zdraví přežijeme.

Tyto kmeny jsme potom museli naštípat sekerou na polínka, kterými se už přikládalo do kotle a do kamen. Byla by to celkem pohodová práce, kdyby toho dříví nebylo tolik. Po několika hodinách, kdy se vám pot rozlil po celém těle a ruce začaly bolet, vás to přestalo bavit. Zvlášť když jste natrefili na pár kousků, které byly samý suk a nechtělo se jim od sebe. Někdy se stalo, že vám tam velká sekera, které u nás na Slovensku říkáme pantok, zůstala zaražená a nešla z klády vytáhnout ven. Nezbyvalo než použít zase kladivo, železné klíny a vysvobodit ji.

Otec vždycky sliboval, že se u zpracování dříví na otop budeme střídat. Jeden se bude ohánět sekerou, druhý bude naštipaná polínka odvážet a stavět z nich úhledné hranice tak, aby zabraly co nejméně místa na dvorku a na kraji zahrady. Po nějaké hodině se vždy vystřídáme.

Praxe však byla jiná. Štípali jeho synové a on jenom stavěl. Naše pokusy o postavení úhledných hranic dříví vždycky shodil. „Kurvá, jak to zas stavjáte! Nikdy sa to nenaučíte vázat! Tož ste blbí nebo čo? Dyť to nemáte vyspádované! Pořád to mosíte spádovať. Když má nekeré polénko širší koniec, tak ho mosíte dat tým širším koncem k sobě, aby to mělo spád směrem od vás, aby vám celá tá hranica nespadla a nezavalila vás. A máte tam aj veľiké mezery. Mosíte si vybírat polénka tak, aby vám do sebe pěkně zapadaly. Ušetříte tak hromadu místa. Zas tak veľiký dvůr nemáme, kam všetko to drevo dáme.“

Pochopili jsme, že nikdy nepostavíme hranice dříví dle jeho představ, a šli jsme raději zase štípat, abychom nemuseli poslouchat, že to děláme pořád blbě.

Musel jsem ale uznat, že otec byl opravdu stavitel. Měl v sobě něco ze stavitelské vášně a posedlosti starých Egypťanů. Všechno, co kdy postavil, bylo mohutné, velké a hlavně vysoké. Nejenom ty hranice dříví, které kvůli jejich výšce a dokonalosti obdivovala každá návštěva. Na patro, tedy „na štok“ postavený dům byl velký a vysoký. Schodiště v něm bylo prostorné a vysoké,

chodby a místnosti taktéž. Králíkárnou postavil tak vysokou, že na poklizení těch kluků ušatých z horních kotců jste si museli brát štafle. A do boudy pro našeho malého podvratáka by se vlezl i středně velký vlkodlak.

„Tati, nepřeháníš to, neděláme to nějaké veliké?“ zeptal jsem se ho, když jsme společnými silami tu psí boudu stavěli.

„Podivaj, Lubo, dřevo bylo zadarmo od strýca Bílka ze stolárny. Když to tak nařezál, tak už ho zkracovat nebudem. A jednu si třeba pořídíme vlčáka a tomu bude ta věcí bůda akorát.“

Nikdy jsme si vlčáka nepořídili. Vždycky jsme měli jenom nějakou „pouliční směs“ menšího vzrůstu. Myslím, že ti malí pejsci se cítili v té velké boudě hodně osaměle a ztraceně.

„Tak, kluci, zítra je sobota, tak to rozjedeme a celú tu hromadu dřeva společnýma silama poštípem a poskládáme,“ pravil jednoho dne otec, když se mu zdálo, že nám to s bratrem trvá příliš dlouho a hromada dříví se během týdne, kdy jsme se ji snažili poštípat, příliš nezmenšila.

Hodili jsme po sobě s bráchou kyselé pohledy. Bylo nám jasné, že nás zase čeká sobota, kdy se budeme od rána do večera ohánět sekýrami jako kanadští dřevorubci. Či jako ruští mužici někde na Sibiři v gulagu. Můžete si vybrat.

„Tož netvařte sa tak blbě. Když na to naběhneme brzo ráno, hned po rozednění, tak do dvůch do třech hodin odpoledňa to mosíme mět hotové. Celú tú hromadu společnýma silama zlikvidujeme a bude klid. Potom si už můžete dělat, co budete chtět. Když sa chce, ide vsecko.“

Musím však poznamenat, že otcovy prognózy, kolik že času ta či ona s ním vykonávaná práce zabere, byly velmi nepřesné. K přesnějšímu údaji jste došli, když jste jeho odhad doby práce vynásobili dvěma.

Den D nastal. Ani jsme se s ním nehádali a rovnou jsme se s Liborem chopili seker. On by stejně za chvíli skuhral, že ho bolí záda, či nadával, že nestavíme hranice dříví podle jeho představ. Naštvaní jsme se pustili do práce a snažili se toho naštípat hned zkraje co nejvíc, abychom od něho měli klid. Přivezli jsme mu

ta naštipaná polínka na místo činu a nechali ho stavět. Za chvíli jsme mu dovezli další fůru.

„No vidíte, jak vám to ide.“ To byla velká slova uznání. Otec pochválil málokdy. Pak jsme ho už přestali sledovat, jenom jsme ho průběžně zásobovali.

„On to všechno přehání,“ procedil ke mně skrz zuby bratr během štipání. „Nechceš si s ním promluvit, ať příští rok ten deputát už nebereme? Vždyť to nemůžeme ztopit ani za deset roků, jaké tu máme zásoby. Jsi starší, třeba tě poslechně.“

„Brácho, zkoušel jsem to. Neposlechně. To je marné. S ním nehne nikdo. Dokud budou ty příděly tak levné, tak on je prostě bude brát. Kdyby tým dřevem měl zastavit celý dvůr i zahradu.“

Náš rozhovor přerušil výkřik a hluk padajícího dříví. Zahodili jsme sekery a rozběhli se za otcem. Ležel zavalený pod hranicí dříví, kterou ještě před chvílí stavěl, trčely mu ven jenom nohy. Rychle jsme odházeli polínka stranou a vysvobodili ho.

„Tati, žiješ?“

Jenom něco zamručel. Byl otřesený, ale nezlomený a nepolámaný.

„Že tys to zapomněl spádovat, tati,“ neodpustil jsem si ironickou poznámku, když jsem viděl, že je celý.

Kdyby mohl pohled spalovat, zůstala by ze mě v tu chvíli jenom hromádka popela.

Kotel na tuhá paliva, sloužící k centrálnímu ohřevu našeho rodinného domu, byl otcovým vrcholným dílem. Samozřejmě že byl mohutný, vysoký a byl „zadarmo“. Opravdu, tento technologický gigant nás nic nestál. Asi polovina silnostěnných plechů, ze kterých byl umně svařen, zmizela z otcovy fabriky a nikomu nechyběla.

Druhou půlku mu přivezl strýc Mladý z nějakého strojírenského podniku, sídlícího na severní Moravě. Pracoval tam jeho kamarád z vojny. Tento kamarád potřeboval živá kuřata. A právě ty, shodou náhod, strýc pracující v podniku Xaverov Uherský Ostroh ve svém nákladáku rozvážel zákazníkům po

celé republice. Došlo tedy k výměnnému obchodu, který má u nás tradici už od dob Velké Moravy. Kuřata byla směněna za kvalitní silnostěnné plechy. Do papírů strýc napsal, že část kuřat uhynula vlivem vysokých teplot a velké přepravní vzdálenosti.

Kotel si doma na koleně otec svařil sám, my jsme mu pouze přidržovali plechy a asistovali. Jak měl můj tata fůru chyb a byl často na zabití, tak zde jsem jenom zíral a obdivoval ho. Změřil si prostor, kde kotel bude stát, udělal si na papírový karton rukou jeho nákres a dokonce nějaké výpočty.

Jak se některým pracím vyhýbal a jiné mu moc nešly, tak tady byl neuvěřitelný. Měl „papíry“ na všechny typy svářečích souprav, naučil toto řemeslo několik generací učňů. V zaměstnání neměl konkurenci, jeho sváry byly sázkou na jistotu. Jenže ho v práci i mimo ni kvůli tomu lidé často zneužívali. V zaměstnání ho nechali svářet věci, na které si nikdo netroufal. Doma zase pořád někdo zvonil a otravoval, aby mu otec něco zavařil. Peníze si za to vzít neuměl.

Kotel vyrobil a usadil na místo s naší pomocí během jedné soboty, a to včetně dvířek na otop, které bezchybně fungovaly na první pokus.

Když v zimě teploty spadly pod bod mrazu, vytáhl otec z rukávu svůj největší trumf. Nejdříve roztopil kotel klasickými palivy, dřevem a uhlím. Potom do něj narval až po vrch piliny smíchané s vyjetým olejem z traktorů a kombajnů. Všechno to ještě pořádně prolil motorovou naftou. A to tedy mělo grády. Z komína se vyvalil nehezský, smradlavý kouř.

Vrchní silnostěnný plech kotle se brzy zbarvil vlivem vysoké teploty do červena. Staré litinové radiátory, které se při běžném otopu ohřívaly na slušnou provozní teplotu i více než hodinu, byly za pár minut vřelé. Takovým teplotám a energii prostě nešlo vzdorovat, horká voda jimi jenom proletěla. Kotel vibroval, zlověstně hučel a vypadal, že každou chvíli exploduje.

Podobný zvuk jsem slyšel v dokumentárním filmu o sovětském vesmírném programu. Raketa, startující na oběžnou dráhu

někde v Bajkonuru, vydávala zvuk velmi podobný. Vlastně měly oba projekty, jak ta raketa, tak i ten náš kotel, hodně společného. Obě zařízení byla vyrobena ve východním bloku. Nebyla řádně otestována a byla až po vrch narvána vysoce hořlavým palivem. A v obou případech jejich konstruktéři doufali, že nedojde k výbuchu. Prostě to riskli.

Snažil jsem se otci tento způsob vytápění rozmluvit. Samozřejmě marně. „Tati, měl by ses na to topení tím olejem s naftou a pilinami vybodnout. Brzo ti ve spojích popraskají trubky k radiátorům, jsou úplně vřelé. Vrch kotle je rozžhavený do červena, propálí se ti a bude po něm. A to nemluvím o tom kouři, co jde z komína. Vždyť je cítit po ropě. Ještě tě udá nějaký soused na národním výboře, že tam pálíš nějaký bordel.“

„Víš, Lubo, tož máš trochu pravdu. Ale nemožu toho nechat. Kubík dřeva letos zdražili o padesát haléřů, metrák uhlí o korunu. Toto vytápění je úplně zadarmo. Olej si rozdělíme s chlapama v práci, topijú tak všeci. Strýc Bílek nám minulý týden dovézl pět pytlů pilin od nich ze stolárny. Naftu mně dá zas strýc Mladý nebo nekerý z našich řidičů, když jim dycky na konci měsíce zbude. Také zadarmo.“

Na to byl každý argument slabý. Ještě jedno úskalí tohle jeho vytápění mělo. Museli jste si dávat „majzla“, když jste šli do kotle přikládat. Pokud vás otec zapomněl informovat, co do kotle narval, a vy jste přeslechli ten zlověstný hukot a vibrace, při dohořívání již méně slyšitelné, tak jste měli smůlu. V okamžiku, kdy jste chtěli nahlédnout, v jakém stavu se nachází spalovací prostor, a otevřeli dvířka kotle příliš rychle, vyletěl z něho někdy i půlmetrový plamen, který vám sežehl vlasy i obočí.

Otec na nás, své dva nezbedné syny, nebral žádné ohledy ani v době, když jsme již dospívali.

„Jednú tady bydlíte, živíme vás, tak budete pomáhat.“

Každé sobotní ráno jsme museli být nastoupeni nejpozději v osm hodin na našem dvorku a rozdělovala se práce. Jednoho takového rána jsem se domů plížil jako duch právě v tuto dobu.

Doufal jsem, že mu uniknu a aspoň chvíličku si zdřímnu. Nespál jsem v noci ani minutu, jelikož jsem v pátek po taneční zábavě v Ostrožské Nové Vsi přijal pozvání ke kamarádovi a do rána jsme u něho popíjeli.

Otec však byl tehdy ve svých nejlepších letech a měl zrak a sluch, jaký mají pouze vrcholní predátoři. Odchytil mě hned po „návratím“, asi zaslechl vrznutí domovních dveří.

„Došels akorát zavčas, ide sa betónovat.“

„Tati, ale já jsem vůbec nespál.“

„To je tvůj problém, mňéls spat doma. Daj si montérky a idem na to. Vyspíš sa večer.“

Stejně jsem večer spát nešel a zmizel jsem na další taneční zábavu.

Když někdo z nás onemocněl, tak býval otec našťvaný, že přišel o pracovní sílu. Zdravotní stav nejbližšího člena rodiny ho poté již nezajímal. Kdybychom umírali, tak by si toho ani nevšiml.

Když ale onemocněl náš vepř, nastal téměř konec světa. Alespoň tedy toho tatova. Otec byl okamžitě bez nálady a chodil do chléva s krejčovským metrem třikrát denně pašíka přeměřovat a kontrolovat, zda roste a přibírá. Nevím, jestli prase může porůst a zvětšit svůj objem o nějaký měřitelný centimetr během pár hodin. Asi toho otec moc nezměřil, protože vepř, kterému nebylo dobře, se většinou vrtěl a klidně nepostál. Jemu to však nešlo vymluvit, neustále ho tam chodil přeměřovat a pozorovat.

S námi se v tuto těžkou dobu téměř vůbec nebavil, nevnímal nás, nekomunikoval s námi. Jenom chodil navrčený a podrážděný každou chvíli do chléva a zase zpět nahoru do patra. Byli jsme z něho všichni na prášky a vyhýbali se mu. Nejhuř to nesla máma, které z její šicí soupravy vytahal všechny krejčovské metry. Jak byl rozhozený, tak ten metr vždycky někam položil, už ho nenašel a šel si k ní pro další. Když jí náhodou některý vrátil, tak ho matka stejně vyhodila, protože byl cítit vepřem a byly na něm prasečí chlupy.

Já, abych od něho měl klid, jsem posléze rezignoval a trpěl ty pracovní soboty v domácím pracovním procesu, i když mi nebylo hej. Vzpomínám si, že i tu naši velkou zahradu jsem ryl celý den, přestože jsem si ráno naměřil teplotu třicet osm stupňů.

Bylo mi líp u toho rýče, než abych poslouchal jeho jedovaté poznámky ve stylu: „Luboš sa trochu nachladí a už sa vyhýbá domácím prácám. To já, když sem byl v jeho věku na vojně, tak sem chodíl na čáru aj v déšti a mrazu.“

Otec totiž šel na vojnu hned po vyučení. Nejsem si jistý, zda neslavil osmnácté narozeniny až na vojně, tuším, že tomu tak bylo.

VODA, RYBY, MORAVA, PŘÍVOZ

Ryby se mnou proploouvají celým mým životem. Přivedl mě k nim můj otec a byl to vlastně jeho jediný koníček. Když tedy nepočítám pole, zahradu a barák. Přestože se doma dřelo od nevidím do nevidím, tak na rybolov se vždycky nějaká ta hodinka týdně našla. Popravdě, on si ji našel, ale naši matce s jejími pracemi nikdy moc nepomohl. Ta často vařila, prala, uklízela, zavařovala, zatímco my, chlapi, jsme jeli na ryby. Bylo to od nás sobecké a já z toho neměl nikdy dobrý pocit. Ale tak tomu tehdy bylo. Otec nebyl džentlmen a emancipace se moc nenosila. Práce bývala striktně rozdělována na mužskou a ženskou. Jenomže s těmi mužskými pracemi často vypomáhaly i ženy, naopak tomu moc nebývalo. Takto to fungovalo, až na výjimky, v drtivé většině rodin, které jsem tehdy znal.

Na jaře a na podzim jsme jezdívali na ryby vždy jenom na chvíli, až byla práce na poli a zahradě hotová. V létě tomu bylo jinak. Polních prací nebylo tolik, tak jsme na chatě v Ostrožské Nové Vsi u strýce Mladého trávili i celé víkendy.

Byla to paráda. Nepřetržitě jsme se koupali, rybařili, podnikali dobrodružné výpravy. Nikdo se po nás nepídil, nehledal nás, nikdo po nás nic nechtěl. Naši a další rodičové, kteří se s námi na chatě zrovna nacházeli, taktéž vypnuli a o svoje potomstvo se příliš nestarali.

Jestli jsem kdy viděl mamku zasmát se a otce vykládat nějaký vtip, tak to bylo právě tady. Doma bývala nálada nervózní, dusná, napjatá, výbušná a stísněná, jak se pořád jenom ve spěchu pracovalo. Tady to bylo úplně jiné. Myslím však, že naši odpočívající a relaxující rodiče ani pořádně nevěděli, kde se v tu či onu dobu zrovna nacházíme a co provádíme. Což je z dnešního pohledu neuvěřitelné. Protože jenom pár metrů před chatou se rozpínalo obrovské vodní jezero, hluboké v některých

místech i dvacet metrů. Vzniklo vytěžením štěrkopísku, který se zde tehdy stále ještě dobýval.

Když nás omrzelo koupání a rybaření, tak jsme na strýcově podomácku vyrobené pramici brázdili vody jezera. Přepłuli jsme napříč celou vodní plochu a navštívili kamarády z chaty na protější straně. Nebo jsme jen tak veslovali kolem břehů s rákosím a vyhledávali příhodná místa k rybaření.

Nevzpomínám si, že by kdy měl někdo z nás na té pramici oblečenou plovací vestu. Snad jenom v nejútlejším věku, když s námi jeli i rodiče, poté už ne.

„Mami, jedeme se projet na loďce, jo?“

„Jedte, ale oblečte si vesty.“

„Jasně.“

Samozřejmě jsme si je neoblékli, to by nám naše mužská pýcha nedovolila. Vzali jsme si je s sebou, ale nechali jsme je položené na hromadě v loďce tak, aby nám nepřekážely při veslování. Všichni jsme přece uměli plavat. Vyjma povinného kurzu plavání na základní škole nás to nikdo neučil, naučili jsme se na Štěrku v Ostrožské, jak se této vodní ploše říkalo, plavat sami. Když vás obklopuje takové množství hluboké, průzračné vody, tak to jde jaksí samo. Ani nám vlastně nic jiného nezbyvalo. Jednak by byl člověk za outsidera, kdyby neuměl v Ostrožské plavat, a jednak by se mohl lehce utopit.

Poté se nám však stala jedna z našich dobrodružných výprav málem osudnou. Neudálo se to však na Štěrku v Ostrožské. Naši odvahu, sílu, statečnost a šikovnostověřila rozvodněná řeka Morava.

Brzy na jaře se zbavila ledu a vylila se ze svých břehů. Každým dnem bylo tepleji, v horních částech řeky rychle roztával sníh, vody bylo stále více a více. My, tehdy absolventi čtvrté a páté třídy základní školy v Uherském Ostrohu, jsme podnikli válečnou výpravu v počtu pěti lidí za účelem prozkoumání jejích rozvodněných břehů.

Nebyla to jenom taková expedice naslepo. Věděli jsme, že rozvodněná řeka s sebou každé jaro přinese řadu, pro nás

užitečných, věcí. Tenisové míče a občas i kopačák. Často nepoškozené. Dříví na opravu našeho bunkru vystavěného poblíž řeky. Rozvodněná Morava nám jeho větší část odnesla s sebou.

Vydali jsme se tedy prozkoumat její zatopené břehy a přálo nám štěstí. V zátočině jsme našli na mělčině uvízlou loď – pramici. Byla hodně podobná té, kterou kotvil před svou chatou v Ostrožské strýc Mladý. Jenom vesla už neměla, ty si vzala rozvodněná Morava s sebou. A uprostřed lodi, na jejím spodku, byla díra, kterou se tam dostávala voda. Té tam však nyní, když byla loď uvíznutá na mělčině, moc nebylo.

Nezdálo se nám, že by byla ta díra příliš velká, loď vypadala jinak nepoškozená, tak jsme dostali ten správný pubertácký nápad. Přeplováme se v ní na druhou stranu. Ještě jsme našli v naplaveninách pár prken a dvě plechovky.

„Prkna budou pádla, plechovkama budeme vylévat vodu, která přiteče, budeme se střídat.“

Nikdo to nezpochybnil. Naskákali jsme všichni na pramici a odrazili se od břehu.

Nejdříve to vypadalo, že překonání řeky bude hračka. Loď si to namířila správným směrem, přitečenou vodu se nám dařilo z našeho Titaniku vylévat.

Po pár metrech však nastaly první problémy.

Proud tu byl silný, začal nás s sebou rychle strhávat níž a níž. Kolem nás plavaly velké kusy dřeva, které si rozzlobená řeka vzala na své pouti s sebou. Ty narážely do nebohé pramice. Celý vzrostlý strom jsme minuli jenom o centimetry, proplul velkou rychlostí těsně kolem nás. Jeho větve se o loďku otřely a rozhoupaly ji. Moc nechybělo, aby se s námi v tu chvíli převrátila.

Nedařilo se nám držet ani směr, vodní víry byly stále silnější, jak jsme se blížili ke středu řeky. Snažily se nás roztočit, převrátit a stáhnout s sebou dolů. A co čert nechtěl, vody v útrobách lodi stále přibývalo. Tu díru jsme podcenili, byla větší, než se nám zprvu zdálo.

To nejhorší na konec. Asi dvě stě padesát metrů pod námi se nacházel splav. Nebyl vysoký, za běžné situace měl asi jeden

a půl metru výšky. V teplých letních měsících přes něj rychle teklo někdy jenom patnáct dvacet centimetrů vody a s opatrností po něm šlo přebrodit na druhou stranu.

Při současném průtoku vody to však byla nebezpečná, smrtící záležitost. Splav zmizel a místo něj tam byl jenom obrovský vodní příkop. Vodní masa hučela a vystřelovala několik metrů nahoru a zase padala dolů, víry pod ním byly obrovské. Do toho se tam honily nahoru dolů všechny ty kmeny, stromy a kusy dříví.

Tam se dostat, tak nemáme žádnou šanci, to by nás semlelo. Celkem často se tu někdo utopil i za normálního stavu. Co teprve nyní. Nezbyvalo nám než začít bojovat.

„Kluci, přidejte, musíme dojet na druhý břeh dřív, než bude splav.“

Napnuli jsme všechny své klučičí svaly, všechny síly jsme vložili do pádlování a vylévání vody.

Nevypadalo to však vůbec dobře.

Uprostřed řeky byla loď z poloviny pod vodou a jen pomalu se přibližovala k protějšnému břehu. Zato splav se blížil velmi rychle. Zabrali jsme ještě víc.

I v tom chladném počasí jsem cítil, jak ze mě pot jenom stříká a ruce už umdlévají. Nohy nás všechny naopak zase záblly, měli jsme je už tak do poloviny lýtek ponořené do chladné říční vody.

Ve třech čtvrtinách naší expedice byla loď ze tří čtvrtin pod vodou, ta dosahovala už téměř do výše našich kolen. V tu chvíli to vypadalo, že se pramice musí každou chvíli potopit. Ale měli jsme štěstí. Nepotopila se a stále nás držela alespoň částečně nad vodou. A čím více jsme se blížili k druhému břehu, tím zde byl proud slabší.

Konečně jsme dorazili k pevnině. Kocábka byla už téměř celá pod vodou. Splav se nacházel jenom asi čtyřicet padesát metrů pod námi. Jeho zlověstný hukot se nesl až k nám.

Rychle jsme vyskákali z lodi ven, pomohli jsme jeden druhému dostat se na břeh. Když jsme podali ruce tomu poslednímu

a vytáhli ho na souš, tak se loď potopila. Přesně v tu chvíli, kdy z ní vystoupil.

„A je po výpravě,“ řekli jsme si. „Musíme se jít domů usušit. A také velká škoda té lodi, mohli jsme si ji opravit.“

To nás mrzelo nejvíc. Že jsme tam mohli umřít, nám ani nějak nedocházelo.

„Dokázali jsme to přece, no ne?“

Své první ryby jsem však nechytit ani s otcem, ani jako člen rybářského kroužku někde na soustředění. Upytlačil jsem je už v hodně útlém věku se stejně starými kumpány rukama pod břehy v potoku Okluky, který tekl v Uherském Ostrohu kousek od našeho domu.

Tehdy, před více jak padesáti lety, to nebyl jenom takový zanesený potůček jako dnes. Byla tu hluboká místa, tůňe, zátočiny, kde se skrývaly i hodně velké ryby. A také raci. Naskákali jsme vždy ve větším počtu „kusů“ do vody a udělali pořádný rambajs. Stříkali jsme kolem sebe, křičeli, házeli kameny, záměrně vodu zakalili. Nebohé vyplašené rybky se schovaly pod vymletými břehy. A tam jsme se je my, malí kluci, snažili rukama našmátrat a odchytit. Někdy se to podařilo, někdy ne, záleželo na tom, jak byl ten či onen rybařík šikovný.

Celkem často jsme pro větší úspěšnost používali i jutový pytel na brambory. Dva jedinci ho drželi napnutý na kratších stranách a podebírali břehy. Takto se daly chytit i větší ryby.

Jednou jsem hmatal svýma chlapeckýma rukama pod hodně vymletý břeh, viděl jsem tam zajet velkého jelce. Così jsem našmátral. Už jsem myslel, že ho mám, když jsem ucítil na prostředníčku silnou bolest. Rychle jsem ruku vytáhl z vody a zařval úlekem. Můj prst svíral kapitální rak, dosahující délky téměř dvaceti centimetrů. Zamával jsem instinktivně rukou nahoru a dolů a setřásl ho. Vyletěl tak metr vysoko a poté spadl do svého přirozeného živlu. Asi byl hodně našťvaný, že jsem ho vyrušil a rozhoupal. Na mém dětském prstíku zůstaly škrábance a odraná kůže ještě několik dnů poté.

Jako malí kluci jsme mohli chodit nejdále do Bažantnice sousedící s místním JZD. Dále nás naši rodiče nechtěli pustit, a to ještě ti starší museli hlídat ty mladší. Dospělejší kluci podnikali své rybářské výpravy výše po proudu až k sousední Ostrožské Lhotě. Tam potok přirozeně meandruje, není zregulován, tady se dařilo největším jalcům tloušťům. Tedy „jalcům“, jak se jim u nás říká.

Vzpomínám si, jak větší parta starších kluků vyrazila jednoho dne s několika jutovými pytli na lov od Bažantnice až za Oboru a pak ještě dále, k Ostrožské Lhotě. Brali to z gruntu, podebírali oba břehy místo za místem, s velkým virválem hnali nebohé ryby před sebou. Vrátili se za více než tři hodiny. Dva z nich nesli na dlouhé palici na ramenou jalce. Měli jich tam s propíchnutými hlavami na té palici zavěšených snad devět deset, možná i víc, samé velké kusy. Ryby se houpaly v rytmu chůze svých lovců jako nějácí oběšenci vlající ve větru. Když jsem tuto scénu spatřil, tak mně bylo těch nádherných, mrtvých ryb moc líto a bylo mi z toho smutno.

Jak jsme trochu odrostli, tak jsme již chtěli více. Lovit ryby elegantněji a na lepších revírech, než byl potok Okluky. Tam jsme již znali každý jeho břeh, každou tůň a zátočinu. Přáli jsme si nemuset sundávat kalhoty a jít za rybami do vody, abychom je ulovili.

Na bič, tedy udičku, kde byl prut vyroben z náletových dřevin, to také nebylo ono. Bez navijáku jste s ním nahodili jenom kousek před sebe. A když už vám občas zabrala velká ryba, tak jste ji neměli šanci s tímto „vercajkem“ zdolat. Zůstali jste na břehu naštvaní s poničeným nářadím a jenom jste se smutně dívali, jak na vás kapitální vodní obratlovec posměšně mává ocasem a mizí v hloubce.

Takže jsme si obstarali regulérní pruty a navijáky. Nebyla to žádná hitparáda. Šlo povětšinou o starší kusy, které už naši rybařící otcové či jiní blízcí příbuzní přestali používat. Pruty byly často opravované, protože je už někdo před námi zlomil. Já měl ještě prut bambusový, který by mi možná už tehdy vzali někde ve starožitnictví do komise.